

Groene Uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd

De meerwaarde
van groene kwaliteit

Gemeente Utrecht

15 maart 2018

Groene Uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd

15 maart 2018

Gemeente Utrecht

Colofon

Opdrachtgever

Anouk Teuns (Ontwikkel Organisatie Ruimte)

Projectgroep

Albert de Vries (Ontwikkel Organisatie Ruimte) projectleider

Leon Borlee (Ontwikkel Organisatie Ruimte)

Hans Krüse (Ontwikkel Organisatie Ruimte)

Christine Schneider (Ontwikkel Organisatie Ruimte)

Zanne Schors (Ontwikkel Organisatie Ruimte)

Werkgroep

Fred Mertens (bewoner)

Rob Besjes (Kampong)

Robbert Jongerius (Koningshof)

Pieter Jagtman (Stichting Moestuin projecten)

Michiel Rutgers (RIVM)

Akke Bink (Wijkraad Oost / Koningshof)

Wim Kok (Stichting Krommerijnpark) Wim de Reuver (bewoner)

Jos Kloppenborg (Vrienden van Amelisweerd)

Floris Jansen (Kampong)

Maarten van Galen (Stichting Krommerijnpark)

Eindredactie

Jeroen Schenkels

Grafische realisatie

Ontwikkelorganisatie Ruimte, Ontwerpstudio Ruimte

Versiedatum

15 maart 2018

Reproductiedatum

15 maart 2018

Inhoudsopgave

<u>Colofon</u>	<u>4</u>
<u>1 Inleiding</u>	<u>6</u>
<u>2 Doel en werkwijze</u>	<u>7</u>
<u>3 Ecosysteemdiensten</u>	<u>8</u>
<u>4 Maarschalkerweerd</u>	<u>11</u>
<u>5 Uitvoeringsagenda</u>	<u>15</u>
<u>Vervolg</u>	<u>19</u>
<u>Bijlagen</u>	<u>20</u>
A. Wat zijn ecosysteemdiensten?	
B. Wensen en kansen Groene agenda Maarschalkerweerd	

1. Inleiding

Maarschalkerweerd is een waardevolle groene stadsrand vanuit recreatief, ecologisch en cultuurhistorisch perspectief. Het gebied is een belangrijke 'groene long' voor de stad. Op initiatief van wijkraad Oost en samen met bewoners hebben we de kansen voor verbetering van het groen vertaald naar projecten in deze uitvoeringsagenda. Verbeteringen die zowel meerwaarde hebben voor natuur en milieu, als voor de beleving van het gebied voor recreanten.

Voor het maken van de uitvoeringsagenda hebben we met een nieuwe methode (ecosystemen) gekeken naar wat groen aan waarde heeft voor de omgeving, klimaat en gezondheid en hoe we die waarden kunnen versterken. Voorbeelden zijn onder meer vaker kiezen voor wateropvang door infiltratie (bijvoorbeeld in wadi's of op groene daken), verbindingen van groenstructuren benutten voor meer bewegen, meer zelfbeheer voor

meer plekken voor ontmoeting, meer bomen voor verkoeling en groen voor zoveel mogelijk mensen dichtbij en bereikbaar. Met de op 8 maart door de raad vastgestelde Actualisatie Groenstructuurplan 2017-2030 zetten we deze methode in voor gezonde verstedelijking en klimaatadaptatie. In hoofdstuk 3 wordt de methode nader toegelicht en in hoofdstuk 4 toegepast op Maarschalkerweerd.

In de uitvoeringsagenda (hoofdstuk 5) zijn twaalf projecten benoemd voor realisatie. De uitkomsten uit deze Groene Agenda worden ook meegenomen in de op te stellen Ontwikkelstrategie Maarschalkerweerd.

Kaart links:

Hittestress Utrecht 2015 is in en rond Maarschalkerweerd relatief laag vanwege het groene karakter van het gebied.

Kaart rechts:

Verwachting hittestress (gebaseerd op klimaatscenario van KNMI). Toename hittestress met name ter plaatse van sportvelden.

Luchtfoto plangebied

Legenda

— Rode conour:

Door de provincie is een grens rond de kernen vastgesteld waarbuiten het beleid voor het landelijk gebied geldt en waar bebouwing een ongewenste functie is.

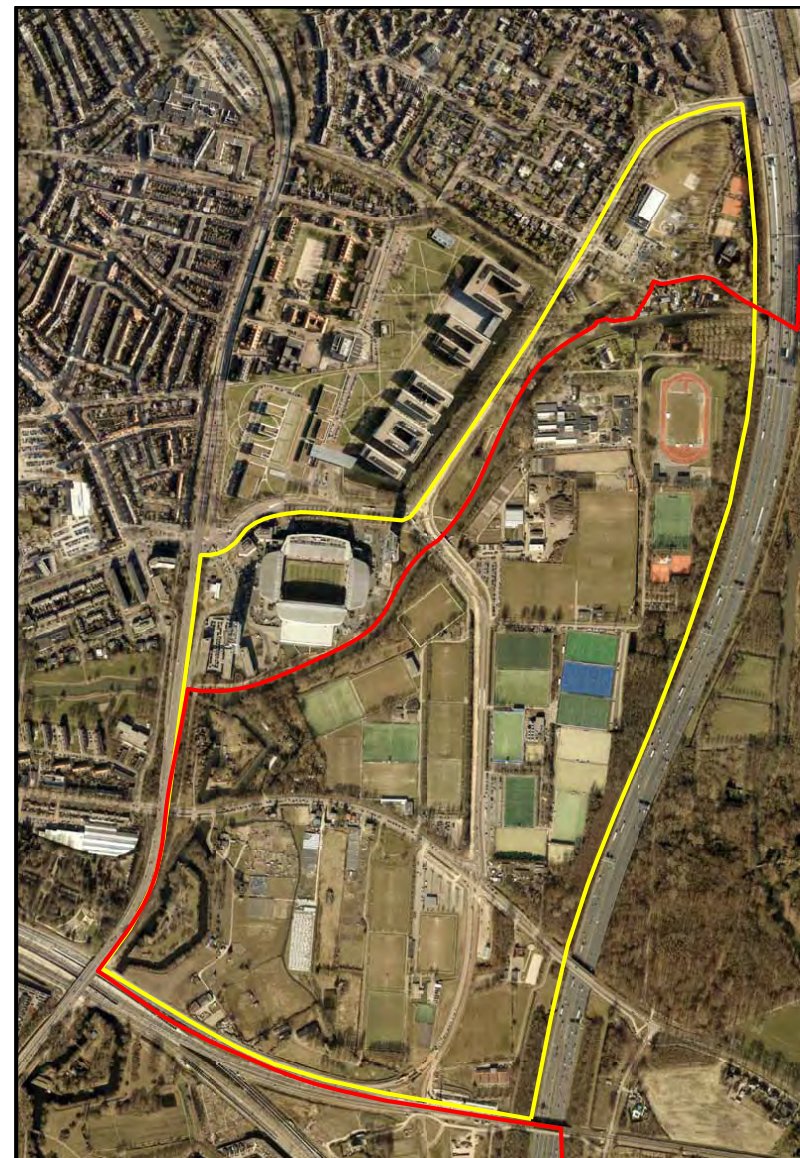
De ruimte aan de stadskant kan in beginsel bebouwd worden maar waardevol groen gebied kan niet zo maar worden weggehaald.

— Begrenzing plangebied:

Waterlinieweg (west), rivier Kromme Rijn (noord), snelweg A27 (oost) en spoorweg Utrecht-Arnhem (zuid)

2. Doel en werkwijze

De Groene Agenda voor Maarschalkerweerd heeft als doel het duurzaam versterken van de groene kwaliteiten van het gebied. Gezamenlijk met bewoners, gebruikers en belanghebbenden zijn de kansen en bedreigingen van de groene kwaliteiten in het gebied geanalyseerd. Dit heeft geleid tot een groot aantal projectideeën om de kwaliteiten te versterken. Vervolgens is met een werkgroep aan de slag gegaan om de meest waardevolle projectideeën te bepalen. Hiervoor is de ecosysteemdienst benadering gevolgd. Dit is een methode waarbij de meerwaarde van groen (ecologische systemen) voor verschillende functies, producten en diensten in kaart wordt gebracht en gewaardeerd. Het resultaat is een prioriteitenlijst van projectideeën en vormen de uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd. Deze top 12 staat in hoofdstuk 5 en wordt gefaseerd uitgevoerd binnen het beschikbare budget. De middelen hiervoor komen uit het Meerjaren Groen Programma.

3. Ecosysteemdiensten

Infographic

Ecosysteemdiensten voor

Maarschalkerweerd

De methodiek die gebruikt is om de projectvoorstellen die zijn opgehaald te waarderen is gebaseerd op ecosysteemdiensten die de natuur ons levert.

De natuur levert onophoudelijk producten en diensten die onmisbaar zijn of die op prijs worden gesteld voor mensen. Denk hierbij aan voedsel of de CO₂ opname door bomen en een aantrekkelijk landschap om te recreëren en de natuur te beleven. Deze producten en diensten worden geleverd door ecosystemen. Een ecosysteemdienst is dus een dienst die door een ecosysteem aan mensen wordt geleverd. Biodiversiteit speelt een belangrijke rol bij ecosysteemdiensten. Hoe minder diversiteit – of anderszins hoe minder oorspronkelijke soorten – hoe onstabiel het ecosysteem. Het is dus zaak de biodiversiteit te beschermen en zo onze leefomgeving ook echt leefbaar te houden. In dit project onderzoeken we hoe we om kunnen gaan met deze ecosysteemdiensten om groene kwaliteit aan de Maarschalkerweerd toe te voegen.

Met de werkgroep hebben we deze nieuwe methode om ecosysteemdiensten te herkennen en in plannen voor Maarschalkerweerd toe te passen eigen gemaakt. Het versterken van ecosystemen is de basis van de groene uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd. Wat houdt het in en waar let je op als je voorstellen gaat beoordelen? Ook welke ecosysteemdiensten belangrijk zijn voor de Groene Agenda Maarschalkerweerd. In de bijlage A is dit nader uitgewerkt.

GROENE AGENDA MAARSCHALKERWEERD
ANALYSE

- Ecologische suцessie, biodiversiteit, koolstofvastlegging, natuurlijk erfgoed, natuurbeleving
- Reductie/absorptie van teveel geluid
- (zoet)Water
- Sociale interactie / groene recreatie/sport en toegankelijkheid
- Groen als ook volks/moestuin
- Groen erfgoed

Tabel:

Ecosysteemdienst met
criterium

De ecosysteemdiensten die zijn geselecteerd voor de Groene Agenda Maarschalkerweerd staan hieronder vermeld, inclusief criteria waarop projectvoorstellen zijn gewaardeerd. In de laatste kolom staat aangegeven welke als belangrijk zijn beoordeeld vanuit de werkgroep.

Ecosysteemdienst	Criterium	Belangrijk volgens werkgroep
Bestuiving	oppervlakte drachtplanten	X
Natuurbeleving (biodiversiteit)	robuustheid en variatie in structuur en soortenrijkdom	X
Natuurlijk erfgoed (ecologische successie)	minder beheer (meer laten gaan/staan)	
Symbolische waarde	versterken van historische kwaliteit	X
(groene) Recreatie/sport en toegankelijkheid	mate van toegankelijkheid	X
Lokale klimaatregulatie	schaduw door groen	X
Lucht- en waterzuivering	toename/ afname biomassa (speciaal naaldbomen)	X
Bodemvruchtbaarheid	mate van openheid van de bodem	
Koolstofvastlegging	toename/ afname biomassa	
Reductie/absorptie van (teveel) geluid	mate van demping door groen	X
Sociale interactie	gebruikswaarde en belevingswaarde voor recreatie	
Voedselproductie	oppervlakte voedingsgewassen	X
(zoet) Water	al of niet verontreinigde bodem en mate van doorlatendheid van de bodem robuustheid/ oppervlakte zoetwater	X

4. Maarschalkerweerd

Kaart rechtsboven:

Bestaande situatie; scheiding
tussen verblijfsrecreatie en
georganiseerde sport

Kaart rechtsonder:

Groene verbinding biedt
een kans om verblijfsrecreatie
de stad in te trekken

Legenda

= openlucht recreatie en
sportieve recreatie

= sport

Situatie

Het gebied Maarschalkerweerd/Amelisweerd is een belangrijke groene long van Utrecht. Vanaf de Singel en de Oudegracht liggen langs de Kromme Rijn parken, begraafplaatsen, sportterreinen, forten en landgoederen die samen deze groene long vormen. Het gebied wordt zeer intensief gebruikt door de Utrechtse en inwoners uit de regio. In Maarschalkerweerd bevindt zich een concentratie aan m.n. sportvoorzieningen en een aantal voormalige tuinbouwbedrijven. Tegelijkertijd zijn er ook stadslandbouwachtige initiatieven als Koningshof, en de Moestuyn.

Amelisweerd is voor Utrecht het belangrijkste recreatief uitloophetgebied met 1,5 miljoen bezoekers per jaar. De Kromme Rijn is de landschappelijke drager van deze groene lob.

Maarschalkerweerd is door infrastructurele barrières en afgesloten functies versnipperd en slecht toegankelijk, zodat de landgoederen lastig bereikbaar zijn voor wandelaars en fietsers.

Beleid

Maarschalkerweerd is onderdeel van het Groenstructuurplan Utrecht en met forten Lunetten 1 en 2 liggen er belangrijke onderdelen uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze laatste is genomineerd op de UNESCO-lijst voor Wereld Erfgoed en vervult daarnaast voor natuur en recreatie een belangrijke rol. Voor het gebied waar Maarschalkerweerd onderdeel van uitmaakt liggen verschillende (beleidsplannen), zoals de Visie Kromme Rijn, de Gebiedsvisie de vier Lunetten op de Houtense vlakte, Toekomstvisie landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, Sportnota, Slimme Routes Slim Regelen, Slim Beheren (SRSRSR) en de plannen rond dak op de bak van de A27. Al deze visies zijn er op gericht om de toegankelijkheid te vergroten, de bestaande groene en blauwe kwaliteiten te verbeteren en het gebied meer recreatieve en ecologische betekenis te geven.

Ontwikkelingen

Op dit moment spelen allerlei ontwikkelingen in en rondom Maarschalkerweerd zoals de Uithoflijn, realisatie Kampong en nieuwe initiatieven in het gebied en de (voorgenomen) verbreding van de A27 met een groene verbinding er bovenop. Ook bestaat er behoefte naar meer sport-

voorzieningen en recreatie als gevolg van de groei naar 410.000 inwoners in 2030. Om de meerdere doelen en ambities voor de verdere ontwikkeling van Maarschalkerweerd met elkaar te verenigen wordt een Ontwikkelstrategie Maarschalkerweerd opgesteld. De resultaten van de Groene Agenda zijn een goede basis voor gebiedsanalyse en de uitkomsten worden in de Ontwikkelstrategie meegenomen.

Opgave

De opgave door te groeien naar 410.000 inwoners door inbreiding in de bestaande stad vraagt om een hoge kwaliteit van de openbare ruimte en een buitengebied, dat goed bereikbaar is (RSU 2016). De groene lob met daarin o.a. Maarschalkerweerd en Amelisweerd is één van de gebieden die hierdoor belangrijker zal worden voor de stad. In deze groene contramal is ruimte voor bewegen en ontspannen in een groene omgeving op korte afstand van de stad. Daarbinnen zou Maarschalkerweerd gezien kunnen worden als een nieuw sportlandgoed met betekenis voor de gezonde stad. Het vergroten van de toegankelijkheid van de Maarschalkerweerd, door meer routes en het openstellen van de sportvelden speelt daarbij een belangrijke rol.

Wensen en kansen

De Groene Agenda Maarschalkerweerd bestaat uit maatregelen om de groene kwaliteit van Maarschalkerweerd te verbeteren. Dit gebeurt aan de hand van 5 thema's en 11 maatregelen: toegankelijk maken, vergroenen, vernatten, betekenis geven en schoon om de lucht- en de geluidsoverlast te verminderen. In tabel 2 staan per thema de mogelijke maatregelen opgenomen.

Tabel links:

Sortering thema's en type
maatregels

Tabel rechts:

Projecten Groene agenda
Maarschalkerweerd

Nummering correspondeert met
type maatregel uit linker tabel

ESD = Ecosysteemdienst

Thema	Type maatregel
Meer toegankelijk maken	1. Wandelroutes
	2. Fietsroutes
	3. Onthekken (hekken weghalen en/of vergroenen)
	4. Terrein openstellen
Groener maken	5. Meer opgaand groen maken
	6. Minder verharding of meer open verharding maken
	7. Meer vernatten (waterberging)
	8. Bestaande wegen
Schoon maken	9. Groene schermen langs wegen
Meer betekenis geven	10. Robuuster maken
	11. Andere functie geven

Voor elk type maatregel is in beeld gebracht wat wensen en kansen zijn. Wensen zijn daarbij de maatregelen uit de verschillende gemeentelijke beleidsplannen. Kansen zijn maatregelen, die zijn opgehaald binnen dit project bij bewoners, eigenaren en gebruikers van Maarschalkerweerd alsmede de werkgroep. Deze wensen en kansen zijn in een interactief document inzichtelijk gemaakt. (Zie bijlage B: kansen en wensen Groene agenda Maarschalkerweerd).

Met de werkgroep zijn op basis van deze wensen en kansen projecten geselecteerd. Deze projecten zijn vervolgens beoordeeld op de criteria van de ecosysteemdiensten. Dit heeft geleid tot een score per project. Per projectidee is bepaald hoeveel ecosysteemdiensten hierbij benut worden. In tabel 3 zijn de Ecosysteemdienstenscore per project in rangorde opgenomen. De codering van de projecten bestaat uit twee getallen. Het eerste is het type maatregel en het tweede is de nummering.

Proj. nr.	Project Groene Agenda Maarschalkerweerd	ESD score
-----------	---	-----------

Projecten die het beschikbare budget niet overschrijden

03.01	Groener inrichten parkeerplaats rond stadion	6
10.02	Openbaar en eetbaar groen maken	6
03.02	Open verharding parkeerplaatsen sportvelden	5
01.04	Bermbeheer sportvelden	5
05.10	Route achterlangs de Moestuin	5
05.03	Langs de Rijndijk	4
05.02/ 08.01	Route langs Hof van Eden, incl. onthekken aan Jaagpad	4
04.02	Sport en spel bij Hof van Eden	4
05.01 + 01.01	Route langs Margrietenveld en herstel beheerplan	3
09.01	Publiek maken Hof van Eden	3
02.02	Robuuster groen langs jaagpad Kromme Rijn	4
05.04	As kampong verbeteren	4
05.09	Laan sportvelden west vergroenen	4
01.02	Ecologisch beheerplan oevers Kromme Rijn	3
04.03	Sport en spel water met water bij veld Weg tot de wetenschap	3
05.05	Toegang tot de Moestuin	3
04.01	Openstellen (kano) verbinding Kromme Rijn	3
06.02	Fietsers weren van Jaagpad	1

Projecten die het beschikbare budget overschrijden en/of particulier eigendom

03.03	Opheffen parkeerplaats (strook langs A27)	9
10.04	Lunet II herbestemmen	10
10.03	Locatie Agterberg herbestemmen	9
05.08	Route achterom bij Koningshof	9
11.02	Schermen langs Waterlinieweg	4
11.01	Herinrichten tuinbouwgronden	

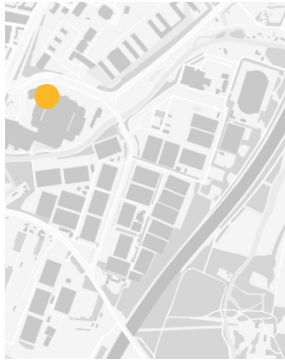
5. Uitvoeringsagenda

In het Meerjaren Groenprogramma (hierna het MGP) is voor de uitvoering van projecten uit de Groene Agenda in totaal € 275.000,- gereserveerd. De score voor ecosysteemdiensten alsmede de geraamde kosten per project hebben geleid tot een top van 12 projecten, die hierna nader worden toegelicht.

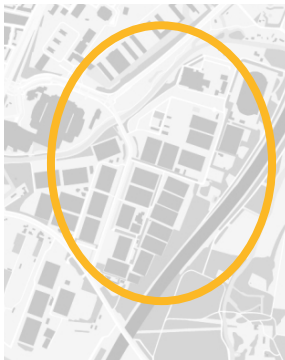
Top 12 projecten

- 01.04 Groenbeheer Maarschalkerweerd
- 02.02 Robuuster groen langs jaagpad Kromme Rijn ter hoogte van de Mytylschool en de Moestuin
- 03.01 Groener inrichten openbare ruimte bij het Stadion
- 03.02 Open verharding parkeerplaatsen sportvelden
- 04.02 Sport en spel met water bij de Kromme ter hoogte van de Hof van Eden
- 05.01 Route langs Margrietenveld en herstel beheer
- 05.02 Route langs Hof van Eden incl. onthekken aan Jaagpad
- 05.03 Route Rijndijk
- 05.04 As Kampong verbeteren
- 05.10 Route achterlangs de Moestuin
- 08.01 Route langs Hof van Eden incl. onthekken aan Jaagpad
- 09.01 Publiek maken van Hof van Eden
- 10.02 Openbaar & eetbaar groen

03.01 Groener inrichten openbare ruimte bij het Stadion

De openbare ruimte rond het stadion is één van de meest stenige en warme plekken binnen Maarschalkerweerd. In dit project zal worden onderzocht waar ruimte is om het gebied te vergroenen in de beschikbare openbare ruimte door het planten van bomen van de eerste orde en zo tegelijk realisatie van een 'cool spot'. De uitvoering moet in afstemming plaatsvinden met andere mogelijke plannen in het gebied. Uitvoering 2021 en verder. MGP €15.000 t.b.v. extra formaat bomen

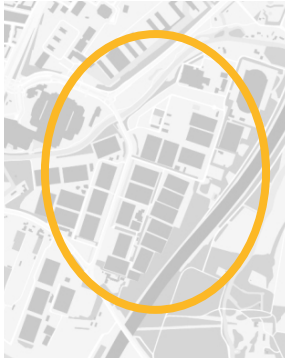
10.02 Openbaar & eetbaar groen

In Maarschalkerweerd is behoefte aan eetbaar groen in de openbare ruimte. In dit project wordt gezocht naar ruimte voor ongeveer 500 m2 fruitbomen en -struiken en notenbomen, bij voorkeur langs routes en in de buurt van sportvelden. Inspiratiebron voor de inrichting is het sportpark Meerpark in Amsterdam-Oost. Eetbaar groen wordt zoveel mogelijk als uitgangspunt meegenomen in andere plannen in Maarschalkerweerd. Uitvoering vanaf 2018 en verder In 2018 wordt tenminste 100 m2 aangeplant. MGP €25.000.

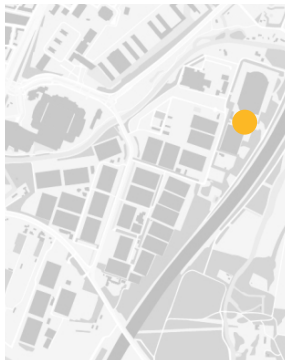
03.02 Open verharding parkeerplaatsen sportvelden

In Maarschalkerweerd is een groot oppervlak verhard parkeerterrein voor bezoekers van sportvelden aanwezig (7 ha.). In deze situatie kan overtollig regen-water niet worden opgevangen. Binnen dit project wordt een deel ter grootte van ongeveer 500 m2 van deze terreinen vervangen door open verharding. Hiermee ontstaat extra volume voor waterberging. Bij de keuze van het parkeerterrein kan gedacht worden aan het parkeerterrein rond het zwembad of langs de Laan van de Maarschalkerweerd. De definitieve keuze zal onder meer afhankelijk zijn van afstemming met betrokkenen en beheerders. Deze opgave wordt meegenomen in de uitwerking van de ontwikkelstrategie. MGP €35.000 voor groene inrichting.

01.04 Groenbeheer Maarschalkerweerd

Het groen in Maarschalkerweerd bestaat uit groen op de sportcomplexen en openbaar groen. De twee typen groen hebben verschillende beheerders. Het openbaar groen wordt vaak meer op een natuurlijke wijze beheerd en op de sportcomplexen is meer sprake van een gecultiveerd beheer. Met een integraal beheerplan liggen er kansen om een echt sportlandschap te maken met meer ruimte voor natuur. Meerwaarde hiervan is toename van de biodiversiteit en kosten-effectiever beheer. Met sportpark Meerpark in Amsterdam als inspiratiebron wordt in dit project gezocht naar mogelijkheden voor een integraal natuurlijker beheer voor de Maarschalkerweerd. Op basis van een integraal beheerplan wordt onderzocht waar de randen van sportterreinen (met name in bermen) tot natuurzones zijn te creëren. Dit moet in nauw overleg met de beheerders en de gebruikers. Start in 2018. Bijdrage MGP €10.000 voor extra maatregelen.

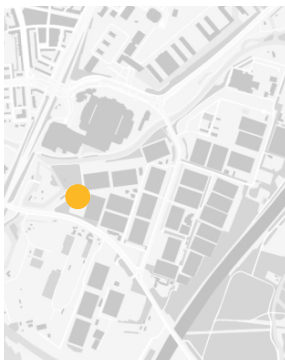
05.10 Route achterlangs de Moestuin

Er ontbreekt een groene aansluiting tussen Mytylweg en de groenzone langs de A27. Deze zou gerealiseerd kunnen worden tussen de atletiekbaan en voetbalveld van Kampong, gecombineerd met begroeide hekken bijvoorbeeld met plukfruit. Realisatie: verkenning als uitwerking van ontwikkelstrategie Maarschalkerweerd start in 2018 MGP €10.000 t.b.v. groene inrichting

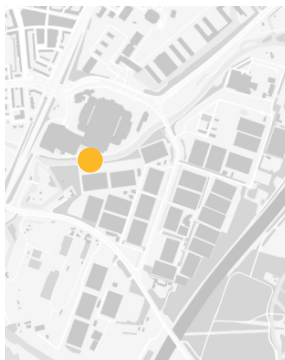
05.03 Route Rijndijk

Er is behoefte aan een verbinding tussen Rijndijk en het weggetje langs Lunet 2 die doodloopt bij het spoor. Hierdoor kan het gebied beter beleefbaar worden en kan tevens een koppeling mogelijk gemaakt worden met een verbinding vanaf de Oosterspoorbaan. In dit project wordt deze route mogelijk gemaakt en vergroend met onder andere plukfruit. Realisatie: dit project wordt uitgevoerd onder de naam Oosterspoorbaan zuid in combinatie met de aanleg van een calamiteitenpad voor de Uithoflijn (ontwerpfase). Dit project is al in uitvoering en de kosten komen niet uit het budget van de Uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd.

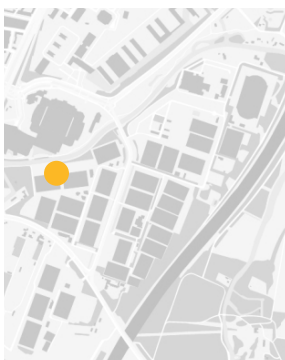
05.02 + 08.01 Route langs Hof van Eden incl. onthekken aan Jaagpad

In dit deel van Maarschalkerweerd bestaat behoefte aan een verbinding tussen Jaagpad en Koningsweg (en verder) langs de scouting/Hof van Eden/sportvelden. In dit project wordt de route samen met betrokken partijen bepaald en tot uitvoering gebracht. Realisatie: aansluiten op de uitwerking plannen Zoudenbalch (2018) MGP €10.000 t.b.v. groene maatregelen.

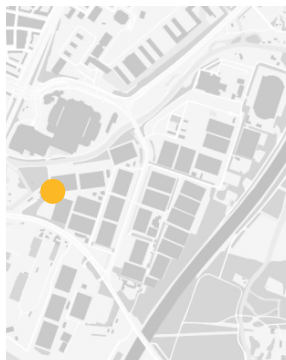
04.02 Sport en spel met water bij de Kromme ter hoogte van de Hof van Eden

Er is behoefte aan een natuurlijke speelplek met water langs de Kromme Rijn ter hoogte van de Hof van Eden. In dit project zal dit samen met betrokken partijen worden uitgewerkt en tot uitvoering gebracht. Bijdrage MGP €10.000.

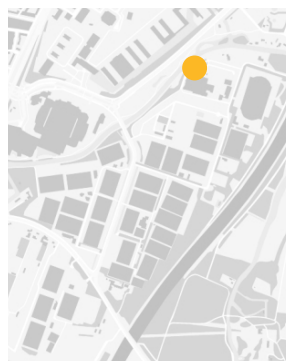
05.01 Route langs Margrietenveld en herstel beheer

Ten aanzien van het Margrietenveld bestaat de behoefte aan een verbeterde wandelroute door dit mooi gelegen deel van Maarschalkerweerd en het beter beheeren (gericht op de ecologische kwaliteit van dit gebied) van dit terrein. In dit project wordt een beheerplan opgesteld en de wandelroute opgeknapt. Realisatie: betrekken bij plannen van Zoudenbalch en daarop aansluiten. MGP €20.000 ten behoeve van beheervisie en extra maatregelen.

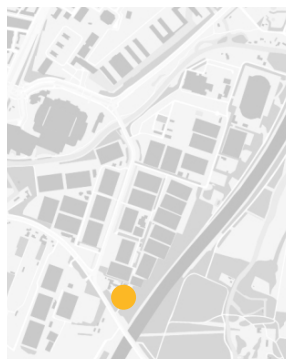
09.01 Publiek maken van Hof van Eden

Het Hof van Eden is een afgesloten gebied tussen Lunet 1 en de sportvelden. Vanuit recreatief oogpunt is er behoefte dit deel van Maarschalkerweerd toegankelijker te maken voor wandelaars. (zie ook 05.02). In dit project wordt met partijen verkend hoe dit kan worden gerealiseerd. Het project sluit aan op plannen voor omgeving Galgenwaard-Zoudenbalch. Relatie met uitvoering 05.02 en ook 10.02, 03.02 en 01.04. MGP €10.000 voor maatregelen.

02.02 Robuuster groen langs jaagpad Kromme Rijn ter hoogte van de Mytyschool en de Moestuin

Ter hoogte van de Mytyschool en de Moestuin bestaat de behoefte om het aanwezige groen langs het jaagpad te verbeteren. In dit project worden de mogelijkheden met belanghebbenden verkend door het toevoegen van robuuster groen. Het project sluit aan op plannen voor omgeving Galgenwaard-Zoudenbalch MGP €20.000.

05.04 As Kampong verbeteren

De behoefte bestaat om de toegankelijkheid van de sportvelden van Kampong te vergroten. Een verbinding vanuit de Koningsweg parallel aan de A27 en langs de tennisvelden van Kampong, is hiervoor een oplossing. In dit project wordt samen met Kampong, in samenhang met de Groene Verbinding, onderzocht hoe dit kan worden gerealiseerd. Realisatie: aansluiten op de uitwerking project Groene Verbinding. MGP €10.000.

6. Vervolg

De meerwaarde van groen is meegenomen in de uitwerking en beoordeling van deze voorstellen. Dit heeft geleid tot de Uitvoeringsagenda voor Maarschalkerweerd.

Aan de hand van de Uitvoeringsagenda Maarschalkerweerd (hoofdstuk 5) gaan we de komende jaren op basis van het beschikbare budget de projecten uitvoeren.

In deze Uitvoeringsagenda zijn twaalf projecten benoemd voor realisatie. Op dit moment is één van de projecten de voorbereiding afgerond en gaat binnenkort in uitvoering, namelijk het project Rijndijk als onderdeel van de Oosterspoorbaan zuid. Het gaat om de verbinding tussen de Oosterspoorbaan via begraafplaats Kovelswade naar de Rijndijk. Van een aantal andere projecten kan de uitwerking starten binnen de kaders van de Ontwikkelstrategie Maarschalkerweerd, die dit jaar wordt opgesteld.

Bijlage A: Wat zijn ecosysteemdiensten?

Groene Agenda Maarschalkerweerd

Wat zijn
Ecosysteemdiensten?

Ecosysteemdiensten

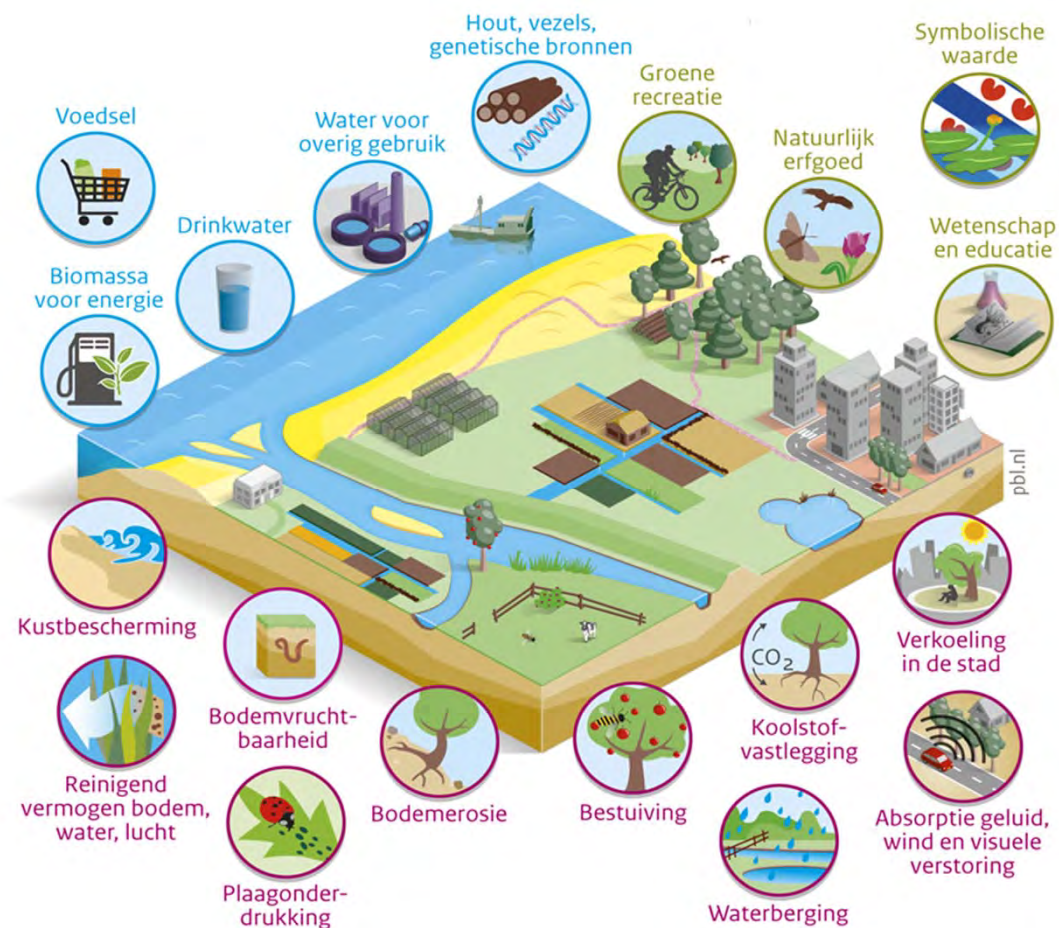
Ecosysteemdiensten

Natuur, bodem, groen, water leveren ons diensten (zoals voedsel, water, energie); dat geldt wereldwijd maar ook op lokale schaal in de stad.

In Maarschalkerweerd:

Hoe kunnen we slim omgaan met deze diensten en ze inzetten bij de groene kwaliteit in dit gebied.

Hoe de natuur voor ons werkt: overzicht van diensten

Diverse ecosystemendiensten

- bodemvruchtbaarheid
- koolstofvastlegging
- natuurlijk erfgoed
- voedselproductie
- (zoet) water
- natuurbeleving
- hernieuwbare energie
- lokale klimaatregulatie
- lucht- en waterzuivering
- bestuiving
- (groene) recreatie/sport en toegankelijkheid
- sociale interactie
- reductie/absorptie van (teveel) geluid
- symbolische waarde
- toerisme
- educatie
- economische activiteit
- veiligheid

Bodemvruchtbaarheid

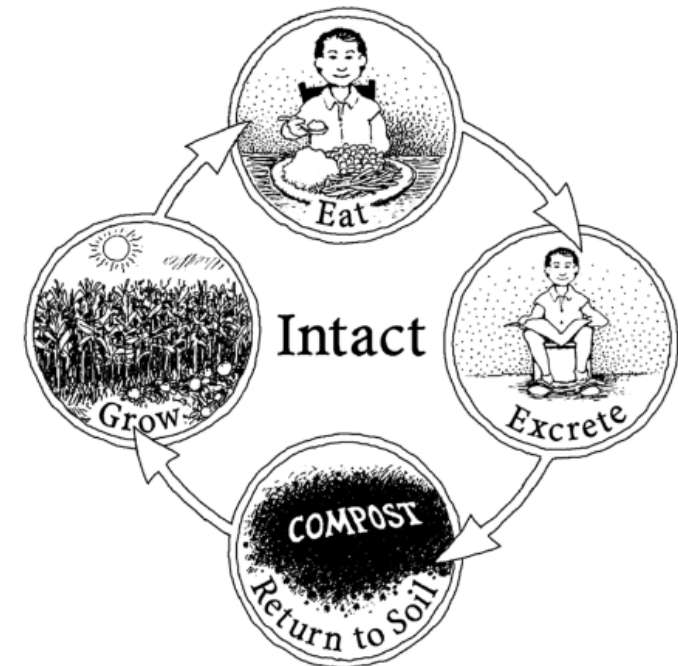
- Nutriëntencycli = stofkringlopen

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- voedingsstoffen keren terug in de bodem en zijn weer beschikbaar
- balans tussen ingaande en uitgaande stoffen in de bodem
- vooral interessant bij stadslandbouw en moestuinen

Voorbeelden

- stads-gft verzamelen, composteren en uitdelen aan stadslandbouwers
- kunstmest verstoort de kringloop en verdwijnt deels in het grondwater

Gemeente Utrecht

Koolstofvastlegging

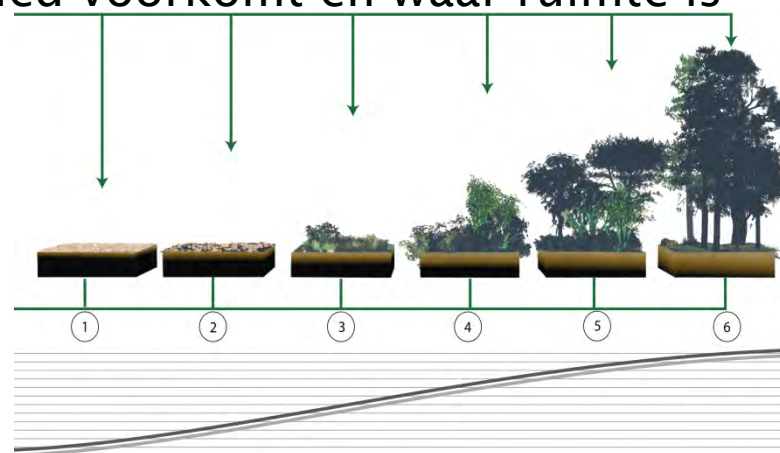
- Primaire productie (vegetatie) = de productie van planten, struiken en bomen (biomassa); de basis van de voedsel en energieketen.

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- De hoeveelheid groen. Vooral bomen en struiken leveren hier een bijdrage aan.

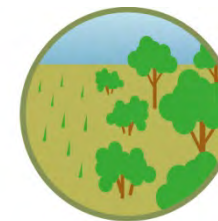
Voorbeelden

- Nagaan hoeveel biomassa in dit gebied voorkomt en waar ruimte is voor toename.

Gemeente Utrecht

Natuurlijk erfgoed

- Ecologische successie = veranderingen in de soortensamenstelling in de loop der tijd binnen een bepaald leefgebied

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- De mate waarin we de natuur haar gang laten gaan. Er komt meer afwisseling in het groen en meer (bio)diversiteit.

Voorbeelden

- In een deel van het gebied het beheer loslaten en toestaan dat er wel eens een boom omvalt en blijft liggen.

Voedselproductie

- Voedselproductie = verbouwen van voedingsgewassen en fruit e.d.

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- Oppervlakte dat we gebruiken voor het verbouwen van voedsel.

Voorbeelden:

- Behoud volkstuinen
- Plekken inrichten voor stadslandbouw
- (meer) Fruit- en notenbomen aanplanten

Gemeente Utrecht

(Zoet) water

- Zoet water is het hemelwater, oppervlaktewater en grondwater. Zoet water is nodig voor (onder meer) de groei van planten en drinkwater

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Maarschalkerweerd kan een rol spelen bij waterregulatie (bij overstromingen en droogte).
- De waterkwaliteit van zoet water moet goed zijn.

Voorbeelden

- Meer berging in het gebied voor opvang van water dat op daken, wegen en kunstgras valt.
- Zorgen dat (regen)water kan wegzakken in de bodem door toepassen van groen en een niet verharde bodem

Gemeente Utrecht

Natuurbeleving

- Biodiversiteit = graad van verscheidenheid aan levensvormen (soorten, genen etc.) binnen een gegeven ecosysteem of locatie

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- Verscheidenheid aan soorten planten en dieren binnen het studiegebied.

Voorbeelden

- Meer soorten door een nieuw biotoop toe te voegen (bv. poel)
- Inheemse bomen aanplanten die fauna aantrekken.
- Een ander beheer- en onderhoudsregime toepassen (bv. minder vaak maaien).

Gemeente Utrecht

Hernieuwbare energie

- Hernieuwbare energie is energie die onbeperkt beschikbaar is waarbij het leefmilieu en de mogelijkheden voor toekomstige generaties niet worden benadeeld. Vormen van duurzame energie zijn bijvoorbeeld zonne-energie, windenergie en aardwarmte

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- Concrete plekken en mogelijkheden om duurzame energie op te wekken.

Voorbeelden

- Zonnepanelen op daken en geluidsschermen
- Houtproductie voor verwarming van een zwembad of wooncomplex

Lokale klimaatregulatie

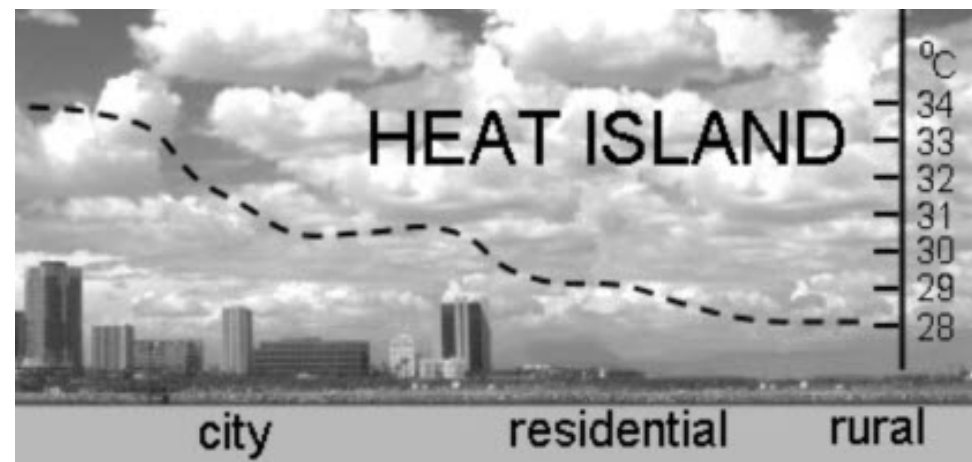
- lokale klimaatregulatie = zorgen voor een prettig klimaat om te verblijven

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- De mate waarin hittestress wordt ervaren of bijv. windhinder

Voorbeelden:

- Bomen geven schaduw en lokale temperatuurverlaging.

Lucht- en waterzuivering

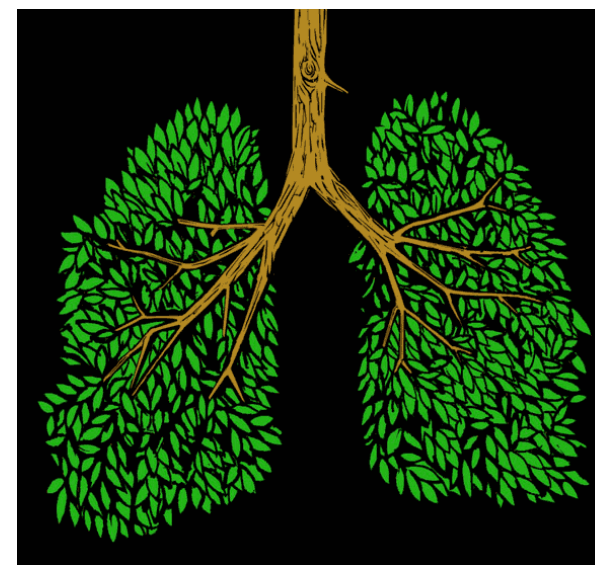
- Lucht- en waterzuivering: “groen” en de bodem hebben zuiverende eigenschappen en maken lucht en water schoner

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- De mate waarin de lucht schoner wordt door het groen in Maarschalkerweerd
- De mate waarin het water schoner wordt door het groen in het water
- De mate waarin de bodem haar zuiverende werking kan hebben

Voorbeelden

- meer en diverser groen (bv. naaldbomen) aanplanten/laten groeien
- natuurvriendelijke oevers aanleggen
- waterplanten in het water aanbrengen
- bodem ontstenen

Gemeente Utrecht

Bestuiving

- Bestuiving = het bestuiven van bloemen door insecten als hommels, bijen en zweefvliegen

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- Een goede leefomgeving voor insecten maken.

Voorbeelden:

- Zorgen voor een bloemrijke vegetatie met planten, struiken en bomen die aantrekkelijk zijn voor insecten.
- Bewust toepassen bij moestuinen en stadslandbouw

(Groene) recreatie/sport/toegankelijkheid

- Groene recreatie/sport/toegankelijkheid: de mogelijkheid om een gebied te gebruiken voor recreatie en sport

Toegepast op Maarschalkerweerd:

- Mogelijkheden bieden om te sporten en te recreëren in het gebied.

Voorbeelden

- Terugbrengen van het wandelpad langs de Mytylweg.
- Aantrekkelijker maken van de sportvelden zodat er mooie hardlooprondjes ontstaan.

Gemeente Utrecht

Sociale interactie

- Sociale interactie: uitwisseling/wisselwerking tussen mensen

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Hoe het gebied de relaties tussen mensen tot stand brengt of beïnvloedt.

Voorbeelden

Voldoende ruimte om hobby's te delen: sportvelden, moestuinen enz.

- Een aantrekkelijke verblijfsplek om te spelen of picknicken en elkaar te ontmoeten.

Reductie/absorptie van (te veel) geluid

- Reductie/absorptie van (te veel) geluid: groen heeft een geluidreducerende en geluidabsorberende eigenschap

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Op beperkte schaal dempt groen het verkeerslawaaï en harde geluiden van de sportvelden.

Voorbeelden

- Groen langs de snelweg (helpt een beetje)
- Begroeide aarden wal om de atletiekbaan

Symbolische of culturele waarde

- Erfgoed: het historisch gegroeide landschap waar mensen waarde aan toekennen

Toegepast op Maarschalkerweerd

- De mate waarin de geschiedenis leesbaar is of een gebiedseigen karakter heeft.

Voorbeelden

- De Lunetten beleefbaarder maken.
- Het tuindersverleden zichtbaar houden in het gebied.

Gemeente Utrecht

Toerisme

- Toerisme: vorm van recreatie gericht op het reizen en verblijven buiten de eigen woonomgeving (behalve familiebezoek)

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Mate waarin het gebied mogelijkheden biedt voor toerisme in dit geval een verbinding tussen stad en land.

Voorbeelden

- Natuurcamping
- Theetuin, pluktuin

Gemeente Utrecht

Educatie

- Educatie: ecosystemen vormen een basis voor het opdoen van kennis.

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Mate waarin het gebied mogelijkheden biedt om kennis op te doen en daarvoor daadwerkelijk gebruikt wordt.

Voorbeelden

- Stadsboerderij met schooltuinen
- Rondleidingen door een interessant gebied zoals bijvoorbeeld het Margrietenveld/langs de Kromme Rijn

Economische activiteit

- Economische activiteit: de verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid.

Toegepast op Maarschalkerweerd

- Het gebied biedt aanknopingspunten om economische activiteit te ontplooien.

Voorbeeld

- Vergadercentrum in de natuur
- Hondenuitlaatservice
- Landwinkel met streekproducten

Gemeente Utrecht

Veiligheid

- Veiligheid: beschermen tegen gevaar; kan zowel voor mensen als voor dieren gelden

Toegepast op Maarschalkerweerd

- De sociale en fysieke veiligheid in het gebied

Voorbeeld

- Veilig oversteken.
- Veilig wandelen en fietsen.
- Faunapassages voor grondgebonden fauna.

Gemeente Utrecht

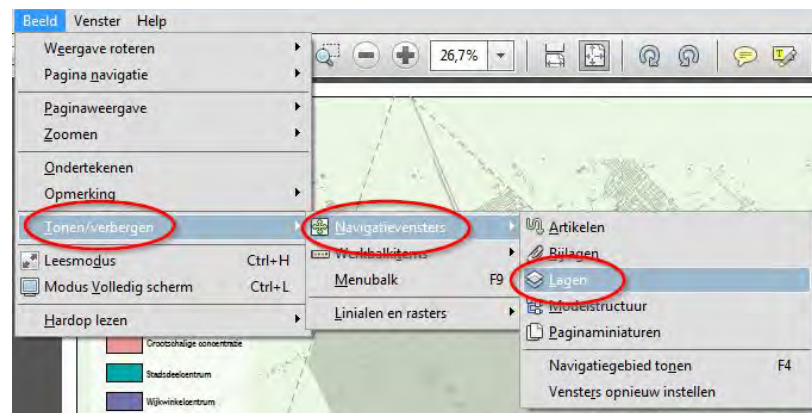
Bijlage B: Wensen en kansen Groene Agenda Maarschalkerweerd

LET OP: Als de knoppen niet werken, dan de PDF downloaden en openen met Acrobat Reader. Om Acrobat Reader gratis te downloaden, ga naar: <https://acrobat.adobe.com/nl/nl/acrobat/pdf-reader.html>

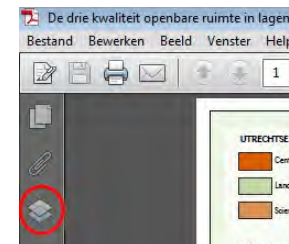
Handleiding gelaagde PDF

Deze kaart is opgebouwd in 47 lagen. Iedere legenda-eenheid staat op een eigen laag. Iedere laag is apart aan- en/of uit te zetten. Op deze wijze kunt u laaginformatie combineren. Om de lagen zichtbaar te maken, kunt u de onderstaande stappen volgen:

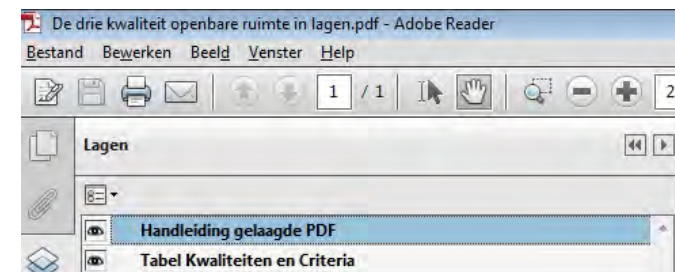
1. In de menubalk, ga naar Beeld > Tonen/verbergen > Navigatievensters > Lagen

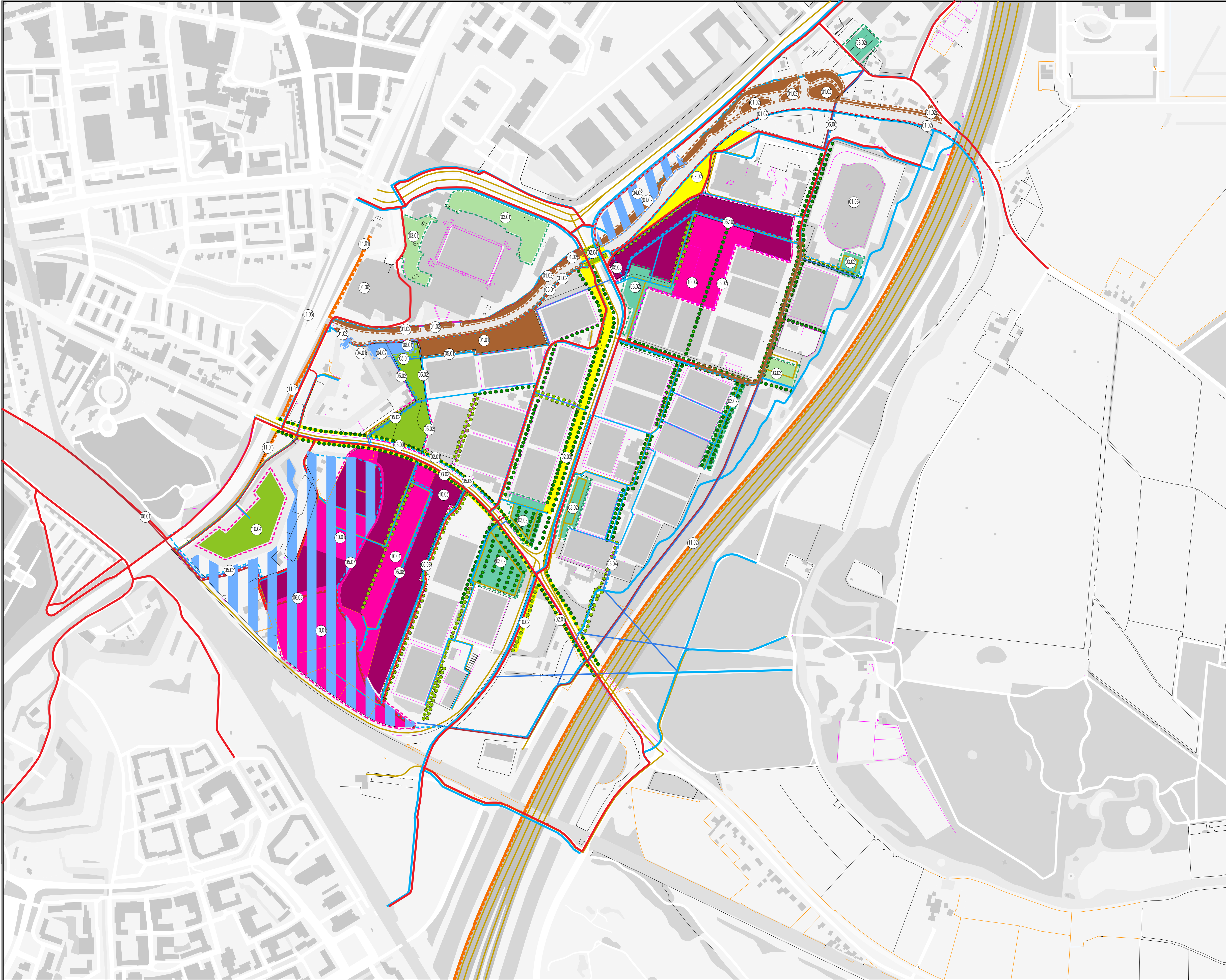
2. Na het activeren van het menu lagen, verschijnt het lagensymbool aan de linkerzijde van het document.

3. Na het aanklikken van het lagensymbool wordt een lijst weergegeven met de aanwezige lagen. Zichtbaarheid kan geregeld worden door het aanklikken van het oogsymbool naast de laagnaam.

Het kan voorkomen dat een hogere kaartlaag een lagere kaartlaag volledig afdekt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de laag luchtfoto. De laag luchtfoto pas zichtbaar is als ook de kaartlaag grijze topo is uitgezet.

- GROENE AGENDA MAARSCHALKERWEERD
- 01.01 Vergroenen-Biodiversiteit/natuurlijk beheer-Kansen
 - 01.02 Vergroenen-Biodiversiteit/natuurlijk beheer-Wensen
 - 01.03 Vergroenen-Biodiversiteit/natuurlijk beheer-Project
 - 02.01 Vergroenen-Opgaand groen-Kansen
 - 02.02 Vergroenen-Opgaand groen-Wensen
 - 02.03 Vergroenen-Opgaand groen-Project
 - 03.01 Vergroenen-Ontsteden-Kans
 - 03.02 Vergroenen-Ontsteden-Wensen
 - 03.03 Vergroenen-Ontsteden-Project
 - 04.01 Vergroenen-Vernatten-Kansen
 - 04.02 Vergroenen-Vernatten-Wensen
 - 04.03 Vergroenen-Vernatten-Project
 - 07.01 Toegankelijk-Autoroutes-Bestaand
 - 06.01 Toegankelijk-Fietsroutes-Bestaand
 - 06.02 Toegankelijk-Fietsroutes-Kansen
 - 06.03 Toegankelijk-Fietsroutes-Wensen
 - 06.04 Toegankelijk-Fietsroutes-Project
 - 08.01 Toegankelijk-Hekken-Bestaand(Gemeente)
 - 08.02 Toegankelijk-Hekken-Bestaand(Particulier)
 - 08.03 Toegankelijk-Hekken-Bestaand(Erfscheiding)
 - 08.04 Toegankelijk-Hekken-Project
 - 09.01 Toegankelijk-Openstellen-Kansen
 - 09.02 Toegankelijk-Openstellen-Wensen
 - 09.03 Toegankelijk-Openstellen-Project
 - 05.01 Toegankelijk-Wandelroutes-Bestaand
 - 05.02 Toegankelijk-Wandelroutes-Kansen
 - 05.03 Toegankelijk-Wandelroutes-Wensen
 - 05.04 Toegankelijk-Wandelroutes-Project
 - 10.01 Betekenis-Functieverandering-Kansen
 - 10.02 Betekenis-Functieverandering-Wensen
 - 10.03 Betekenis-Functieverandering-Project
 - 11.01 Schoon-Groene schermen-Bestaand
 - 11.02 Schoon-Groene schermen-Wensen
 - 11.03 Schoon-Groene schermen-Project

BESTAAND: reeds aanwezig en in gebruik als gekenmerkte functie
KANS: reeds aanwezig - aanvullen en/of uitbreiden
WENS: nog niet aanwezig
PROJECT: uitwerken functie/uitvoering n.a.v. bewonersoverleg

